

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่

อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

The Integration of Buddhist Principles to Promote Right Livelihood in

Phraek Sa Mai Sub-district Community, Muang District,

Samut Prakan Province

¹พระครูสุวรรณสิทธิธาดา (สุวิจักขณ์ มหาวีโร), ²พระธรรมวชิราจารย์

(สุชาติ กิตติปัญญา) และ³เวทย์ บรรณกรกุล

¹Phrakhru Suwansitthithada (Suwichak Mahāvīro), ²Phradhammavachirajahn (Suchart

Kittipakño), and³Wate Bunnakornkul

¹วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Palisueksabuddhaghosa Nakhon Pathom, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{2,3}Mahavajiralongkornpalitharavada, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

¹Corresponding Author's Email: Supitcha96@gmail.com

Received: July 28, 2025; **Revised:** December 13, 2025; **Accepted:** December 18, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชีพของชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน 3) เสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงผานวิธี พื้นที่วิจัยได้แก่ ชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง 384 คน และผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางและการพรรณนาประกอบตาราง เขียนบรรยาย นำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชีพของชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ ชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ ต้องเผชิญปัญหาด้านอาชีพในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) โดยปัญหาสำคัญที่สุดคือด้านการเงินและการลงทุน ($\bar{x} = 4.13$) เฉพาะการขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 4.37$) ความต้องการในการส่งเสริมสัมมาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) โดยต้องการการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$) 2) หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ได้แก่หลักธรรม 5 ประการที่เหมาะสมใน

การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ได้แก่ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นแกนหลัก ประกอบด้วย ฐานสัมปทา อา
 รักษสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชีวิตา และหลักธรรมสนับสนุน 4 ประการ ได้แก่ สัมมาอาชีวะ โภควิภาค
 4 มิตรแท้มิตรเทียม และสันโดษ 3) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ผู้วิจัยได้
 พัฒนารูปแบบการบูรณาการที่เรียกว่า “WISDOM Model” ประกอบด้วย W-Work Diligently (การทำงาน
 ด้วยความขยันหมั่นเพียร) I-Income Management (การบริหารรายได้อย่างชาญฉลาด) S-Social
 Networking (การสร้างเครือข่ายทางสังคม) D-Discipline in Living (การมีวินัยในการดำเนินชีวิต) O-
 Organizing Community (การจัดระเบียบชุมชน) และ M-Mindful Development (การพัฒนาอย่างมีสติ)
 ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า WISDOM Model มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) และ
 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) รูปแบบนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้
 ในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยพุทธ

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; สัมมาชีพชุมชน; ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

Abstract

This research article aimed to: 1) Examine the problems and occupational needs of the community in Phraek Sa Mai Subdistrict. 2) Study the Buddhist principles for promoting sustainable livelihoods in the community. 3) Propose an integrated model of Buddhist principles to promote sustainable community livelihoods. This was a mixed-methods research study conducted in Phraek Sa Mai Subdistrict, Mueang Samut Prakan District, Samut Prakan Province. The study involved 384 participants as the general population/sample group, and 25 key informants. Data collection tools included semi-structured interviews. Quantitative data were analyzed using statistical software, employing descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results were presented in tables accompanied by narrative descriptions. Research findings: 1) The problems and occupational needs of the Phraek Sa Mai community were at a high level ($\bar{x} = 4.05$). The most significant problem lies in financial and investment issues ($\bar{x} = 4.13$), particularly the lack of capital for occupational activities ($\bar{x} = 4.37$). The need for sustainable livelihood promotion was also at a high level ($\bar{x} = 4.40$), with the highest priority being access to low-interest funding sources ($\bar{x} = 4.62$). 2) The Buddhist principles suitable for promoting sustainable community livelihoods consist of five core principles under the Dīṭṭhadhammakattha (benefits visible in this life) framework: Uṭṭhānasampadā (diligence in work), Ārakkhasampadā (protection of acquired wealth), Kalyāṇamittatā (having good friends), and Samajīvitā (balanced living). Supporting principles include Right Livelihood (Sammā-ājīva), the four ways of wealth distribution (Bhogavibhāga 4), distinguishing true and false friends, and contentment (Santosa). 3) The integrated model of Buddhist principles for promoting sustainable livelihoods—developed by the researcher—was called the WISDOM Model, comprising: W – Work Diligently I – Income Management (wise income management) S – Social Networking (building social networks) D – Discipline in Living O – Organizing Community M – Mindful Development. Evaluation by experts revealed that the WISDOM Model was rated as highly appropriate ($\bar{x} = 4.68$) and highly feasible for implementation ($\bar{x} = 4.44$). This model represented new knowledge that can be applied to promote sustainable community livelihoods in alignment with Thai Buddhist culture.

Keywords: Integration; Buddhist Principles; Community Right Livelihood;
 Dīṭṭhadhammakattha

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงมากขึ้น ประชาชนต้องเผชิญกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น ในขณะที่รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้เกิดปัญหา ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลไทยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการ พัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากและการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน โดยได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและ การสร้างรายได้ให้กับประชาชนในระดับฐานราก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ในการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้นำแนวคิด "สามาชีพชุมชน" มาใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชน ซึ่งหมายถึง การประกอบอาชีพที่ไม่ เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยการนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่องสามาชีพะ (การเลี้ยงชีพชอบ) ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในมรรคมีองค์ 8 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์, 2560)

ตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทางเศรษฐกิจและสังคม มีทั้งชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมง และชุมชนใหม่ที่เป็น แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ มีประชากรทั้งสิ้น 45,327 คน (เทศบาลตำบลแพรกษาใหม่, 2567) แบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 15.36 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีทุนทางสังคมและทุน ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มอาชีพและกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ชุมชน ตำบลแพรกษาใหม่ยังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพหลายประการ เช่น การขาดความรู้และทักษะในการ ประกอบอาชีพที่หลากหลายและทันสมัย การขาดการรวมกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง การขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ และบริการ และการขาดการนำหลักคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ยังพบว่า การส่งเสริมอาชีพในชุมชนยังขาดการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งที่ชุมชนมีความ เข้มแข็งทางศาสนาและวัฒนธรรม มีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน และประชาชนส่วนใหญ่มีความ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยการศึกษานี้จะสร้างคุณค่าและประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการที่เป็นการเพิ่มพูนองค์ ความรู้ด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาอาชีพชุมชน ด้านปฏิบัติที่สร้างรูปแบบที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ด้านสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและลดปัญหาความ เหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่เป็นการอนุรักษ์และสืบทอดหลักพุทธธรรม ให้มีการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (พระมหาสุหิตย์ อาภากรโร และคณะ, 2560)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ” จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชีพของชุมชน ศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน และพัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม มีความยั่งยืน และสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชีพของชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็นขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและบริบทของชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ โดยมุ่งประเด็นสภาพปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพเศรษฐกิจ ตลอดจนความต้องการด้านการส่งเสริมสัมมาชีพ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และหลักพุทธธรรมจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิด ทฤษฎี โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศึกษากระบวนการจัดการด้านการส่งเสริมอาชีพของชุมชน โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาจาก ตำราทางวิชาการ หนังสือ เอกสารงานวิจัย และบันทึกต่าง ๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศึกษากระบวนการจัดการส่งเสริมอาชีพของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นร่างรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย โดยการใช้แบบสอบถามเป็นงานวิจัยเชิงผสมวิธี พื้นที่วิจัยได้แก่ ชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ มีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยผ่านผู้ทรงพิจารณาตรวจสอบแบบเครื่องมือก่อนลงพื้นที่

ระยะที่ 4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการนำรูปแบบที่ได้ไปทดลองใช้ในชุมชน ตำบลแพรกาใหม่โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ได้แก่

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลแพรกาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 45,327 คน (เทศบาลตำบลแพรกาใหม่: 2567) โดยกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณคัดเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 คน และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกชุมชนนำร่อง 1 ชุมชน และกลุ่มอาชีพนำร่อง 3 กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 50-75 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย พระสงฆ์ในพื้นที่ตำบลแพรกาใหม่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ราษฎรชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพและการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสิ้น 25 รูป/คน

2. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการดำเนินกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ระยะที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษา ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อสรุปผลการทดลองใช้รูปแบบและปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาและความต้องการด้านอาชีพของชุมชนตำบลแพรกาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลแพรกาใหม่ กำลังเผชิญกับปัญหาด้านอาชีพในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.81) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

1. สภาพปัญหาด้านอาชีพ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลแพรกาใหม่ กำลังเผชิญกับปัญหาด้านอาชีพ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้านหลัก ตามลำดับความรุนแรงของปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการเงินและการลงทุน โดยปัญหาที่เด่นชัดที่สุดคือ การขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ตามด้วยการมีหนี้สินมาก และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงระบบการเงินที่เป็นธรรม 2) ปัญหาด้านการตลาดและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การมีการแข่งขันทางการตลาดสูง และการขาดช่องทางการจำหน่ายสินค้า/บริการ ปัญหานี้เกิดจากการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่และการขาดความรู้ด้านการตลาดออนไลน์ 3) ปัญหาด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

โดยเฉพาะการขาดการฝึกอบรมพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง และการขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประกอบอาชีพ สะท้อนถึงช่องว่างทางดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของชุมชน 4) ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ และค่านิยมที่เปลี่ยนไปของคนรุ่นใหม่ ที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อยๆ สูญหาย 5) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากร ปัญหามลภาวะจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะของพื้นที่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างหนาแน่น

2. ความต้องการด้านการส่งเสริมสัมมาชีพ ชุมชนมีความต้องการการส่งเสริมสัมมาชีพในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.86) โดยความต้องการที่เด่นชัดที่สุด ได้แก่ 1) การส่งเสริมการเงินและการลงทุน ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.87) โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ($\bar{x} = 4.62$) และการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในชุมชน ($\bar{x} = 4.48$) สะท้อนถึงความต้องการระบบการเงินที่เป็นธรรมและเข้าถึงได้ 2) การส่งเสริมการตลาดและช่องทางจำหน่าย ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.87) โดยเฉพาะการไฟฟ้าหน้าตลาดชุมชน ($\bar{x} = 4.53$) และการส่งเสริมช่องทางการตลาดออนไลน์ ($\bar{x} = 4.47$) แสดงถึงความต้องการพื้นที่และช่องทางการขายที่หลากหลาย 3) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.86) โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชน ($\bar{x} = 4.52$) และการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน ($\bar{x} = 4.47$) สะท้อนถึงความต้องการการสร้างเครือข่ายและการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน การศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน พบว่า มีหลักธรรมหลัก 5 ประการที่สามารถบูรณาการเข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. หลักปฏิฐัมมิกัตถประโยชน์ (Benefits in the Present) เป็นหลักธรรมแกนหลักที่ครอบคลุมการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจและสังคมในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) เป็นรากฐานของการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในยุคปัจจุบัน ไม่เพียงแต่เป็นความขยันทางกาย แต่รวมถึงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง 2) อารักขสัมปทา (ความรู้จักรักษาทรัพย์) มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทที่ชุมชนประสบปัญหาการบริหารการเงิน การป้องกันความเสี่ยง และการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 3) กัลยาณมิตตตา (การมีมิตรดี) เป็นพื้นฐานของการสร้างเครือข่ายทางสังคมและการตลาดที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในยุคที่การทำงานเป็นเครือข่ายมีความสำคัญมากขึ้น 4) สมชีวิตา (การเลี้ยงชีพพอเหมาะ) เป็นหลักการที่ช่วยสร้างความสมดุลและความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) จริยธรรมในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการหลีกเลี่ยงอาชีพที่เป็นอันตรายต่อสังคมและการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต เป็นหลักธรรมที่สำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนทางธุรกิจ 2) หลักโภควิภาค ให้แนวทางการบริหารการเงินที่สมบูรณ์ โดยการแบ่งรายได้เป็น 4 ส่วน คือ การอุปโภคบริโภค การลงทุน การออม และการทำบุญกุศล กล่าว คือ เอเกน โภเค ภุชเชยฺย แบ่ง 1 ส่วนเพื่อใช้จ่ายและสงเคราะห์คนรอบข้าง ทวีทิ กมมํ ปโยชเยยฺย แบ่ง 2 ส่วนเพื่อลงทุนประกอบการงาน จตุตถญฺจ นิชาเปยฺย แบ่ง 1 ส่วน เก็บออมไว้ในคราว

จำเป็น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ซึ่งช่วยสร้างวินัยทางการเงินและความสมดุลระหว่างการพัฒนาส่วนตัวและสังคม 3) หลักมิตรแท้และมิตรเทียม เพื่อสงเคราะห์และเลี้ยงดูสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน ให้อภัย, ปิยวาจา พุดจาน่ารับฟัง, อตถจริยา ช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์, สมานัตตา ร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนร่วมสังคม (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: องค์.จตุกก. (ไทย); 21/32/50) เป็นแนวทางในการคัดเลือกและเชื่อมพัฒนาเครือข่ายสัมพันธ์ทางสังคมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในการสร้างความร่วมมือทางธุรกิจและการตลาดที่ยั่งยืน 4) หลักสันโดษ ช่วยสร้างความพอใจและความสุขภายใน ลดปัญหาการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ดังปรากฏแผนภาพความเชื่อมโยงและการบูรณาการ ดังนี้

ภาพที่ 1: แสดงความเชื่อมโยงของหลักธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

หลักธรรมทั้ง 5 ประการมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยมีหลักทิวฐธัมมิกถัตตประโยชน์เป็นแกนหลัก และหลักธรรมอื่นๆ เป็นตัวเสริมในแต่ละมิติ การบูรณาการนี้ทำให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตใจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน จากการศึกษาและวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนที่เรียกว่า “WISDOM Model” ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากสังเคราะห์และนำเสนอจากผู้วิจัย ที่มีลักษณะเฉพาะและความแตกต่างจากรูปแบบการพัฒนาอาชีพทั่วไป ก่อเกิดเป็นองค์ประกอบของ WISDOM Model ดังนี้

W - Work Diligently (การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร) บูรณาการหลักอุทฺธานสัมปทาและสัมมาอาชีวะ เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพควบคู่กับการปลูกฝังจริยธรรม ผ่านการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้สัมมาชีพ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และการสร้างระบบพี่เลี้ยงอาชีพ

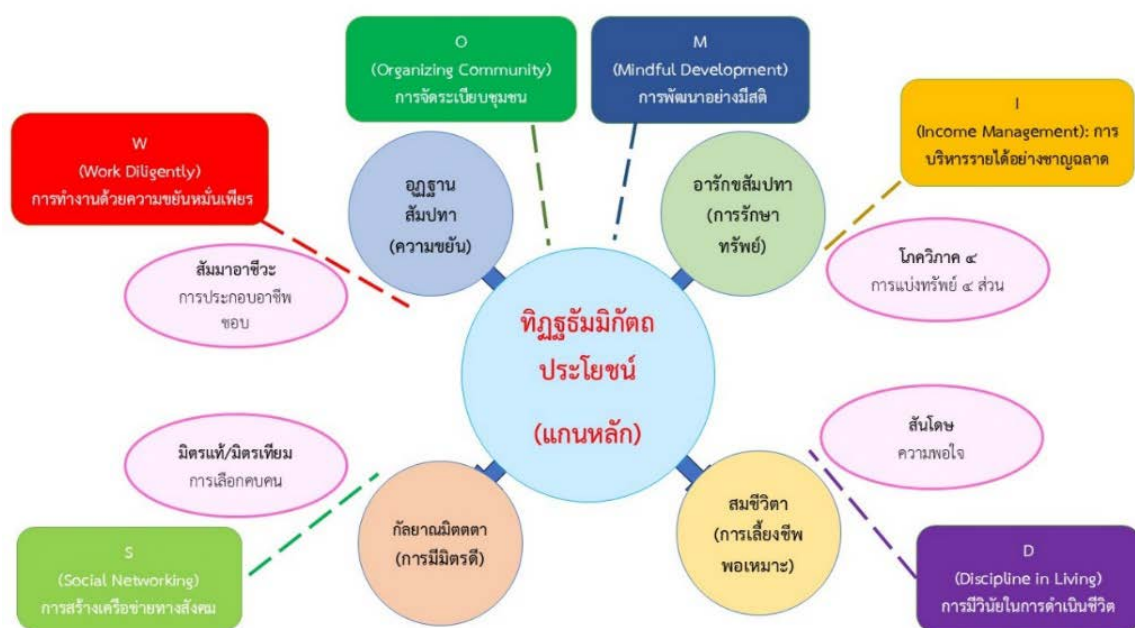
I - Income Management (การบริหารรายได้อย่างชาญฉลาด) บูรณาการหลักอารักขสัมปทา สมชีวิตา และโภควิภาค 4 เน้นการสร้างวินัยทางการเงินและการบริหารจัดการที่สมดุล ผ่านการจัดตั้งกองทุน สัมมาชีพ การจัดหลักสูตรการบริหารการเงิน และการส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์

S - Social Networking (การสร้างเครือข่ายทางสังคม) บูรณาการหลักกัลยาณมิตตตาและมิตรแท้ มิตรเทียม เน้นการสร้างเครือข่ายการตลาดที่มีคุณภาพและยั่งยืน ผ่านการจัดตั้งเครือข่ายตลาดสัมมาชีพ การพัฒนาตลาดชุมชนมิตรแท้ และการสร้างระบบพี่เลี้ยงการตลาด

D - Discipline in Living (การมีวินัยในการดำเนินชีวิต) บูรณาการหลักสมชีวิตาและสันโดษ เน้น การใช้ชีวิตและประกอบอาชีพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านการส่งเสริมอาชีพเขียว การพัฒนาเศรษฐกิจ หมุนเวียน และการลดการบริโภคฟุ่มเฟือย

O - Organizing Community (การจัดระเบียบชุมชน) บูรณาการหลักพุทธรธรรมทั้ง 5 ประการ เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและวัฒนธรรม ผ่านการจัดตั้งสภาสัมมาชีพชุมชน การพัฒนาผู้นำ และการสร้างเครือข่ายชุมชน

M - Mindful Development (การพัฒนาอย่างมีสติ) เน้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธรธรรมในชีวิตประจำวัน ผ่านการจัดกิจกรรม "ธรรมะกับการประกอบอาชีพ" การพัฒนาครอบครัวต้นแบบ และการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาสติในการประกอบอาชีพ

ภาพที่ 2: แสดงผังความเชื่อมโยงของ WISDOM Model

แผนภาพที่ 2: แสดงผังความเชื่อมโยงของ WISDOM Model รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรงษาใหม่ แผนภาพนี้แสดงให้เห็นว่า WISDOM Model เป็นระบบที่บูรณาการและเชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์ โดยมีหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นรากฐานหลัก และมีหลักธรรมสนับสนุนเสริมสร้างการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนให้เกิดผลเป็นรูปธรรมในทุกมิติ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. แกนหลัก (ศูนย์กลาง): หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นแกนหลักที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ อนุฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) อารักขสัมปทา (การรักษาทรัพย์) กัลยาณมิตตตา (การมีมิตรดี) และ สมชีวิตา (การเลี้ยงชีพพอเหมาะ)

2. องค์ประกอบหลัก 6 ประการ (WISDOM) W (Work Diligently) การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร I (Income Management) การบริหารรายได้อย่างชาญฉลาด S (Social Networking) การสร้างเครือข่ายทางสังคม D (Discipline in Living) การมีวินัยในการดำเนินชีวิต O (Organizing Community) การจัดระเบียบชุมชน M (Mindful Development) การพัฒนาอย่างมีสติ

3. หลักธรรมสนับสนุน 4 ประการ สัมมาอาชีวะ โภควิภาค 4 มิตรแท้มิตรเทียม และสันโดษ ซึ่งแต่ละหลักธรรมเชื่อมโยงกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และองค์ประกอบของ WISDOM Model

4. ความเชื่อมโยง เส้นทึบแสดงการเชื่อมโยงหลักระหว่างแกนกลางกับองค์ประกอบต่างๆ ส่วนเส้นประแสดงการเชื่อมโยงสนับสนุนระหว่างองค์ประกอบของ WISDOM กับหลักธรรมสนับสนุน

อภิปรายผลการวิจัย

1. พบว่า ปัญหาด้านการเงินและการลงทุนเป็นปัญหาสำคัญที่สุดในการประกอบสัมมาชีพของชุมชนตำบลแพรงษาใหม่ ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.84) โดยเฉพาะปัญหาการขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.92) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ชุมชนตำบลแพรงษาใหม่เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ทำให้ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนอาชีพแต่ขาดเงินทุนในการลงทุนประกอบอาชีพใหม่ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมยังมีข้อจำกัด สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุรชัย จันท์เฒ (2562) ที่พบว่าปัญหาการขาดเงินทุนเป็นอุปสรรคหลักในการพัฒนาอาชีพชุมชน; การศึกษาของ วิทยา นาควัชร (วิทยา นาควัชร, 2563) ที่ระบุว่าชุมชนในเขตอุตสาหกรรมมักประสบปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยเหมาะสม; และงานวิจัยของ ประสงค์ กิตติกุลโชติ (2564) ที่แสดงให้เห็นว่าการขาดเงินทุนส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ

2. พบว่า รูปแบบ WISDOM Model ที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.47) และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.50) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบ WISDOM Model มีพื้นฐานมาจากหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยพุทธ และมีการบูรณาการหลักธรรมอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับ การศึกษาของ พระมหาสมชาย ญาณวโร (2561) ที่พบว่าการประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้ผลดี

อย่างยั่งยืน; งานวิจัยของ สุนันทา ศรีจันทร์ (2563) ที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการพัฒนาที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนามีความเหมาะสมสูงในบริบทสังคมไทย และการศึกษาของ ดร.วิชัย วงศ์ใหญ่ (2564) ที่ระบุว่า การบูรณาการหลักธรรมหลายประการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน

3. พบว่า ความต้องการในการส่งเสริมสมาชิกชุมชนด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.94) รองลงมาคือการจัดการขยะและมลพิษในชุมชน ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.93) และการส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.92) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ ตั้งอยู่ในเขตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่น ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการประกอบอาชีพ ประกอบกับความต้องการของประชาชนในการมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ การศึกษาของ ชัยณรงค์ พรหมจักร (2562) ที่พบว่าชุมชนในเขตอุตสาหกรรมมีความต้องการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับต้นๆ; งานวิจัยของ มัลลย์ เจริญสุข (2563) ที่แสดงให้เห็นว่าการมีอาชีพเสริมช่วยเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว; และการศึกษาของ ไพฑูรย์ บุญมี (2564) ที่ระบุว่า การเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอาชีพชุมชนอย่างยั่งยืน

4. พบว่า การบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์กับหลักธรรมสนับสนุน 4 ประการ (สัมมาอาชีวะ โภควิภาค 4 มิตรแท้มิตรเทียม และสันโดษ) สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นหลักธรรมที่มีความสมบูรณ์และสมดุลในตัวเอง และเมื่อนำมาบูรณาการกับหลักธรรมสนับสนุนอื่นๆ จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ การศึกษาของ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2540) ที่อธิบายว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นระบบการพัฒนาที่สมบูรณ์; งานวิจัยของ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2562) ที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน; และการศึกษาของอาจารย์สมเดช จินดาวัฒนะ (2563) ที่ระบุว่า การใช้หลักธรรมหลายประการร่วมกันช่วยสร้างความยั่งยืนในการพัฒนา

5. พบว่า กระบวนการขับเคลื่อน WISDOM Model ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (การปลูกฝังความเข้าใจ การพัฒนาศักยภาพ การปฏิบัติการ การติดตามและประเมินผล และการพัฒนาและขยายผล) ได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการนี้มีความเป็นระบบและครอบคลุมตั้งแต่การสร้าง ความเข้าใจจนถึงการขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ แนวคิดการพัฒนาชุมชนของ ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน (2561) ที่เน้นความสำคัญของกระบวนการที่เป็นระบบ; การศึกษาของ รศ.ดร.วิโรจน์ สารรัตนะ (2563) เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม; และงานวิจัยของ ดร.นิรันดร์ จุลกะ (2564) ที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผลในการพัฒนาชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ” ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าสำคัญต่อศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและการประยุกต์พระพุทธศาสนา องค์ความรู้หมายถึงความรู้ที่อยู่ในศาสตร์ ได้แก่ ความคิดรวบยอด หลักการ วิธีการ ที่อยู่ในตำรา อยู่ในห้องสมุด ซึ่งอยู่ภายนอกตัวบุคคล ที่สั่งสมกันมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ โดยองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้สามารถจำแนกได้เป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

1. องค์ความรู้เชิงทฤษฎี รูปแบบ WISDOM Model เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการ บูรณาการองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน โดยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากรูปแบบการพัฒนาอาชีพทั่วไปใน 4 ประการสำคัญ

1.1 เป็นรูปแบบที่มีหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นแกนหลัก ซึ่งครอบคลุมการพัฒนาทั้ง 4 มิติ คือ ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) การรักษาทรัพย์ (อารักขสัมปทา) การมีมิตรดี (กัลยาณมิตรตตา) และการเลี้ยงชีพพอเหมาะ (สมชีวิตา) ทำให้เป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์และสมดุล

1.2 เป็นรูปแบบที่บูรณาการหลักธรรมสนับสนุนอย่างเป็นระบบ แม้จะมีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาอาชีพมาก่อน แต่ WISDOM Model ได้บูรณาการหลักธรรมสนับสนุน 4 ประการ ได้แก่ สัมมาอาชีวะ โภควิภาค 4 มิตรแท้มิตรเทียม และสันโดษ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละหลักธรรมมีบทบาทเฉพาะในการส่งเสริมหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

1.3 เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาทั้งภายในและภายนอก WISDOM Model ไม่เพียงพัฒนาทักษะและความรู้ภายนอกเท่านั้น แต่ยังเน้นการพัฒนาคุณธรรมและจิตใจภายใน เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความพอใจ และความเมตตา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน

1.4 เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยพุทธ WISDOM Model พัฒนาขึ้นจากหลักพุทธธรรมที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ การยอมรับ และการนำไปปฏิบัติของชุมชนไทย

2. องค์ความรู้เชิงปฏิบัติ แนวทางการบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่เป็นแนวทางใหม่ในการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนใน 4 รูปแบบหลัก

รูปแบบแรก การบูรณาการอุฏฐานสัมปทาและสัมมาอาชีวะในการพัฒนาทักษะอาชีพ องค์ความรู้ใหม่ในประเด็นนี้ คือ การนำหลักอุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) มาผสมผสานกับหลักสัมมาอาชีวะ (การประกอบอาชีพชอบ) ในการพัฒนาทักษะอาชีพ โดยเน้นทั้งความมุ่งมั่นในการเรียนรู้และความถูกต้องตามหลักจริยธรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะที่มีคุณภาพและยั่งยืน

รูปแบบที่สอง การบูรณาการอารักขสัมปทา สมชีวิตา และโมคคิภาค 4 ในการบริหารการเงิน องค์ความรู้ใหม่ในประเด็นนี้ คือ การนำหลักอารักขสัมปทา (การรักษาทรัพย์) และสมชีวิตา (การเลี้ยงชีพพอเหมาะ) มาบูรณาการกับหลักโมคคิภาค 4 (การแบ่งทรัพย์ 4 ส่วน) ในการสร้างระบบการบริหารการเงินที่สมบูรณ์ ทำให้เกิดวินัยทางการเงินและความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

รูปแบบที่สาม การบูรณาการกัลยาณมิตตตาและมิตรแท้มิตรเทียมในการพัฒนาเครือข่ายการตลาด องค์ความรู้ใหม่ในประเด็นนี้ คือ การนำหลักกัลยาณมิตตตา (การมีมิตรดี) มาผสมผสานกับหลักมิตรแท้มิตรเทียม ในการคัดเลือกและพัฒนาเครือข่ายการตลาด ทำให้เกิดความร่วมมือทางการตลาดที่มีคุณภาพ เชื่อถือได้ และยั่งยืน

รูปแบบที่สี่ การบูรณาการสมชีวิตาและสันโดษในการจัดการสิ่งแวดล้อม องค์ความรู้ใหม่ในประเด็นนี้ คือ การนำหลักสมชีวิตา (การเลี้ยงชีพพอเหมาะ) มาผสมผสานกับหลักสันโดษ (ความพอใจ) ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. ข้อค้นพบเชิงปรากฏการณ์ ปัจจัยสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้ข้อค้นพบเชิงปรากฏการณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนใน 5 ประการสำคัญ

ปัจจัยแรก ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ การที่ชุมชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ไม่ใช่การเข้าใจแบบผิวเผิน แต่เป็นการเข้าใจในความหมายที่ลึกซึ้งและความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมทั้ง 4 ประการ

ปัจจัยที่สอง การมีแบบอย่างที่ดีในชุมชน การมีผู้ที่ปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน เป็นแบบอย่างที่ชุมชนสามารถเห็น เรียนรู้ และเลียนแบบได้

ปัจจัยที่สาม การสนับสนุนจากผู้นำทางศาสนาและชุมชน การได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การขับเคลื่อนมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่สี่ การปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การสามารถนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ ทรัพยากร และวัฒนธรรมของชุมชน ไม่ใช่การนำมาใช้แบบตายตัว

ปัจจัยที่ห้า การมีระบบติดตามและประเมินผลที่เหมาะสม การมีระบบการติดตามและประเมินผลที่สามารถวัดความสำเร็จได้ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ โดยใช้ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

4. นัยสำคัญทางทฤษฎีและการปฏิบัติ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ มีนัยสำคัญทางทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างชัดเจน ในด้านนัยสำคัญทางทฤษฎี งานวิจัยได้พิสูจน์ให้เห็นว่าหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์สามารถเป็นกรอบทฤษฎีหลักในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมหลายประการเข้าด้วยกันเพื่อการพัฒนาที่สมบูรณ์ และสร้างรูปแบบการ

พัฒนาที่มีเอกลักษณ์ไทยและสอดคล้องกับวัฒนธรรมพุทธ ในด้านนัยสำคัญทางการปฏิบัติ งานวิจัยได้ให้แนวทางที่ชัดเจนในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สร้างทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างจากแนวทางแบบตะวันตก และเป็นต้นแบบในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนที่สามารถขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ ได้

คุณค่าหลักของงานวิจัย การจัดการความรู้ประกอบด้วย กระบวนการหลัก ๆ ได้แก่ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหา ความรู้ใหม่ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลผลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ สุดท้ายคือ การเรียนรู้ และเพื่อให้มีการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จึงมีคุณค่าต่อการพัฒนาสัมมาชีพชุมชนในสังคมไทย ทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ โดยนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตใจของคนในชุมชนอย่างบูรณาการและยั่งยืน ตามแนวทางของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความรู้ใหม่ในศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาไทยให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายของสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุและทางจิตใจ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับสังคมไทยในอนาคต

สรุป

การวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนในตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ เป็นการศึกษาที่มีคุณค่าสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยอาศัยปรัชญาทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนกำลังเผชิญปัญหาหลายประการ ได้แก่ การขาดทุนประกอบอาชีพ ขาดช่องทางการตลาด ความรู้และทักษะไม่ทันสมัย ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรม และการสูญเสียวิถีชีวิตดั้งเดิม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนา การวิจัยสามารถระบุหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม ได้แก่ ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (อภูฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตตา และสมชิวิตา) เป็นแกนหลักในการส่งเสริมสัมมาชีพ ร่วมด้วยหลักสนับสนุน เช่น สัมมาอาชีวะ โภควิภาคสี่ มิตรแท้มิตรเทียม และสันโดษ ซึ่งทั้งหมดส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สุจริต มีจริยธรรม และยั่งยืน นอกจากนี้ยังได้เสนอ “WISDOM Model” ซึ่งเป็นรูปแบบบูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาสัมมาชีพอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ และกระบวนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การปลูกฝัง พัฒนา ปฏิบัติ ประเมินผล และขยายผล ซึ่งได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงในชุมชนอื่นได้ องค์ความรู้ที่ได้แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมมิใช่เพียงแนวทางจริยธรรม แต่สามารถเป็นกรอบทฤษฎีที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของชุมชน พร้อมทั้งสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการศึกษาวิจัยเชิงบูรณาการในด้านอื่นๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข และการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลกระทบเชิง

บวกที่คาดหวัง ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งของชุมชน การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ ข้อเสนอแนะในระดับนโยบายและการปฏิบัติได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับบริบทและมีความเป็นไปได้สูง โดยสรุป งานวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการบูรณาการภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่มีศักยภาพสูงในการขยายผลต่อไปในระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ WISDOM Model เพื่อส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนตำบลแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ ซึ่งมีความครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายและการปฏิบัติดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรส่งเสริมบทบาทของวัดและพระสงฆ์ให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสัมมาชีพชุมชน ด้วยการจัดตั้ง ศูนย์สัมมาชีพวิถีพุทธ ภายในวัด และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพระธรรมทูตด้านเศรษฐกิจพุทธ โดยใช้ WISDOM Model เป็นกรอบแนวทางหลัก กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ควรบูรณาการ WISDOM Model เข้ากับนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยจัดตั้ง ศูนย์ประสานงานสัมมาชีพชุมชน ระดับอำเภอและพัฒนาเครื่องมือคู่มือการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อใช้ขับเคลื่อนรูปแบบอย่างเป็นระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรบรรจุ WISDOM Model ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี พร้อมจัดตั้ง กองทุนสัมมาชีพชุมชน และ ตลาดชุมชนวิถีพุทธ เพื่อสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการที่ยึดหลักสัมมาอาชีวะและพุทธจริยธรรม สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงฆ์ ควรจัดตั้ง ศูนย์วิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจพุทธ และพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาสัมมาชีพตามหลักพุทธธรรม โดยบูรณาการเนื้อหาเชิงพุทธปรัชญาเข้ากับทักษะด้านการประกอบอาชีพ ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ควรนำหลักการของ WISDOM Model ไปใช้ในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายธุรกิจสัมมาชีพ เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชนที่ดำเนินธุรกิจตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อพัฒนาความรู้ต่อยอดจากการวิจัยฉบับปัจจุบัน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 การพัฒนาตัวชี้วัดสัมฤทธิ์ผลของการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในชุมชน ทั้งนี้เพราะแม้ WISDOM Model จะได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ แต่ยังขาดตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ที่สามารถสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุและจิตใจ การวิจัยนี้จะนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือประเมินความก้าวหน้าในมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง การเสริมสร้างคุณธรรม และการลดปัญหาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 การศึกษาความเหมาะสมของการประยุกต์ใช้ WISDOM Model ในบริบทชุมชนที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของ WISDOM Model ในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และชุมชนชายแดน ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จะช่วยให้สามารถปรับปรุงรูปแบบให้มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นได้ดียิ่งขึ้น

2.3 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมสัมมาชีพในยุคสังคมดิจิทัล ทั้งนี้เพราะ ชุมชนในพื้นที่วิจัยยังประสบปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การนำแนวคิด Society 5.0 มาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม อาทิ การพัฒนาแอปพลิเคชันฝึกอบรมออนไลน์ ระบบตลาดดิจิทัล และการจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วมผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยี จะช่วยยกระดับสัมมาชีพให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่

2.4 การพัฒนาและประเมินหลักสูตรสำหรับพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ ทั้งนี้เพราะ จากผลการวิจัย พบว่าผู้นำทางศาสนาเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะ พระธรรมทูตพัฒนา จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของวัดในฐานะ ศูนย์กลางชุมชนอย่างยั่งยืน

2.5 การประเมินผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการประยุกต์ใช้ WISDOM Model ในระยะยาว ทั้งนี้เพราะ การวิจัยเชิงประเมินผลแบบติดตามระยะยาว (Longitudinal Social Impact Assessment) จะช่วยให้เห็นถึงผลกระทบทั้งด้านพฤติกรรมการบริโภค การลดปัญหายาเสพติด ความสามัคคีในชุมชน และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการขยายผลสู่ชุมชนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชัยณรงค์ พรหมจักร. (2562). “ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอุตสาหกรรม: ความต้องการและแนวทางแก้ไข”. *วารสารสิ่งแวดล้อมชุมชน*. 15(4), 23-41.
- เทศบาลตำบลแพรกษาใหม่. (2567). ข้อมูลประชากรตำบลแพรกษาใหม่ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2567. สืบค้น 31 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.preakasamai.go.th/public/>
- นิรันดร์ จุลกะ. (2564). *การติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาชุมชน: แนวทางปฏิบัติ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสงค์ กิตติกุลโชติ. (2564). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในยุคดิจิทัล: บทบาทของเงินทุนและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระมหาสมชาย ญาณวโร. (2561). การประยุกต์หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน. *วารสารพระพุทธศาสนา*. 28(3), 112-128.

- พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และคณะ. (2560). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม*. รายงานวิจัย. อยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *ทฤษฎีธรรมิกตอประโยชน์: หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ไพฑูรย์ บุญมี. (2564). แหล่งเงินทุนชุมชน: กลไกสำคัญในการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน. *วารสารการเงินชุมชน*. 18(2), 89-105.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลัย เจริญสุข. (2563). *การพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2564). ประสิทธิภาพการบูรณาการหลักธรรมในการพัฒนาชุมชน. *วารสารพุทธศาสตร์วิจัย*. 12(1), 67-83.
- วิทยา นาควัชร. (2563). *ปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของชุมชนในเขตอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2563). *การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สมเดช จินดาวัฒนะ. (2563). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารพัฒนาชุมชน*. 45(2), 78-95.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนันทา ศรีจันทร์. (2563). รูปแบบการพัฒนาที่มีรากฐานจากพระพุทธศาสนา: ความเหมาะสมในบริบทไทย. *วารสารศาสนาและสังคม*. 26(2), 156-172.
- สุรัชย์ จันทรเฒ. (2562). ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาอาชีพชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารเศรษฐกิจชุมชน*. 32(1), 45-62.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2562). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชน: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อภิชัย พันธเสน. (2561). *หลักการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.